

	Samostatná příloha k MPN 1 – Pravopisné zásady a problémy	MPN 1/SPEJ 1
		Vydání č.: 1
		Strana/Počet stran: 1/3
Schválil: Ing. Jiří Kratochvíl, ředitel odboru technické normalizace	Datum: 2012-03-08	Podpis:

Pravopisné zásady a problémy

1. **Pravopis normativních dokumentů musí být v souladu s platnými Pravidly českého pravopisu**, a to s příručkami, jejichž autory je kolektiv pracovníků Ústavu pro jazyk český AV ČR, které mají normativní charakter (vydává nakladatelství Academia a Fortuna; dříve též Pansofia). Rok vydání 1993 a dále.

Podle stejných zásad je zpracován i Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost (Academia, Praha 1994 a další vydání), který je pro zpracování normativních dokumentů rovněž užitečnou pomůckou.

2. **Pokud jde o pravopis méně běžných přejatých výrazů, které nejsou obsaženy ve slovníkové části Pravidel českého pravopisu**, je třeba řídit se v první řadě **Akademickým slovníkem cizích slov**, který má rovněž normativní charakter a byl vypracován v ÚJČ AV ČR v plném souladu se zásadami uplatňovanými v Pravidlech českého pravopisu.
3. **Internet** (Google aj.) je sice velmi užitečný zdroj informací, avšak zejména v případě pravopisu ho lze považovat pouze za orientační a je nutno pravopisné podoby ověřovat v normativních jazykových příručkách. Podobami z internetu argumentovat nelze.
4. **Na automatické opravy pravopisu nelze spoléhat**, přestože dnes již mají poměrně dobrou úroveň. Existují různé verze pravopisných kontrol, které se v jednotlivých konkrétních případech vzájemně liší. Na jedné straně tak mohou signalizovat jako chybná i řešení, která jsou jazykově v pořádku, na druhé straně jim uniká řada skutečných pravopisných chyb. Problémy vznikají zejména při existenci dubletních podob, stylových variant nebo tam, kde je pro pravopisnou podobu slova důležité jeho okolí ve větě. Jen ve velmi omezené míře mohou pomoci při řešení větné interpunkce.
5. **Je třeba zachovávat pravopisnou jednotu textu**. To znamená:
 - a) **V celém textu** (souboru souvisejících textů) **psát jeden a týž výraz stále stejným způsobem**, a to i v těch případech, kdy Pravidla českého pravopisu připouštějí více podob.
 - b) **Psát stejným způsobem všechny výrazy téhož typu**. Nelze např. psát *pulz*, *pulzní*, *pulzovat*, ale *pulsace*, *impulsivní*; *organizace*, ale *mineralisace*; *milion*, *kupon*, *peron* ale *vagón*, *salón*, *šampón*; *nakládač*, ale *ukladač* apod.
6. **Ve slovech zakončených ve výslovnosti na [-ismus]** se sice podle platných Pravidel českého pravopisu píše s i z. Důležité ale je, že v souladu s Dodatkem k těmto Pravidlům **se za základní a univerzálně platné považují podoby se -s-**, zatímco podoby se -z- jsou chápány jako příznakové (tj. mající další specifické charakteristiky, které jejich stylové využití omezují; podoba se -z- v tomto případě nemá nic společného s modernějším, progresivnějším nebo prestižnějším způsobem vyjadřování, jak se mnozí domnívají, ale naopak signalizuje spíše „nižší“ stylovou úroveň jazykového projevu, popř. může také dávat výrazu pejorativní nádech). **Pro oficiální (a tedy i odborné) vyjadřování se proto doporučuje dávat přednost podobám se -s-**. To znamená *mechanismus*, *organismus*, *mikroorganismus*, *botulismus*, *urbanismus*, *racionalismus*, *revmatismus* atd.
7. **Pravidla českého pravopisu velmi často připouštějí dvojí způsob psaní délky samohlásky** (dubletní podoby) **ve slovech domácího původu jako *ovládač/ovladač*, *rozváděč/rozvaděč*; *nakládač/nakladač*, *přiváděč/přivaděč*; *přemísťovat/přemist'ovat***. Dvojí možnost psaní vyplývá z toho, že v historickém vývoji češtiny se nejdříve uplatňovalo pravidlo, že u tří- a vícetlakových slov se při odvozování kmenová samohláska krátí. Později se však kladl stále větší důraz na to, aby podoba samohlásky zůstávala při odvozování stejná (jde o tzv. princip neměnnosti kmene) – tj. *napájet* → *napáječ*, *napáječka*; *ukládat* → *ukládač*; *unášet* → *unášeč*; *přepínat* → *přepínač*; *místo* → *umístit*, *umíst'ovat* atd.

V současné době se v odvozených slovech uvedeného typu zcela jednoznačně dává přednost zachování neměnnosti kmene, a tedy psaní dlouhých samohlásek.

8. Abecední seznam náležitých pravopisných podob slov, která nejčastěji působí problémy (tento seznam zůstává otevřený a bude průběžně doplňován)

- **abych, abys, aby, abychom, abyste, aby; aby ses (nebál), aby sis (vzal)** atd. (nikoliv aby jsem, aby jsi, aby jsme, aby jste; aby jsi se, aby jsi si atd.)
- **amalgám ALE amalgamace, amalgamování, amalgamační, amalgamovat**
- **a. s.** (akciová společnost; uplatňuje se pravidlo, že uvnitř zkratk dvou nebo více slov se za každou tečkou dělá mezera)
- **avízo ALE avizový, avizní, avizovat, avizovaný**
- **báze, bazový ALE bazální, bazický, rebazování**
- **brzdit → brzdí, brzdí; brzdění, brzděný, brzděn** (nikoliv brždění, bržděný); stejně u **odbrzdit, přibrzdit, zabrzdít, zbrzdít** atd.
- **ca, cca** (cirka)
- **č. j., čj.** (číslo jednací)
- **difuze, difuzní, difuzně, difuznost, difuzor, difuzér**
- **disciplína ALE disciplinární, disciplinovaný, disciplinovaně**
- **extrém, extrémní ALE extremista, extremistický, extremismus**
- **fólie, fóliový, fóliovník**
- **folio, foliový, foliovat**
- **fúze, fúzovat, fúzní**
- **hlásit (se) → hlas (se), hlasme (se), hlase (se); hlášení, hlášený** (nikoliv hlaš, hlašme, hlašte); stejně u **odhlásit (se), ohlásit (se), přihlásit (se), nahlásit** atd.
- **hypotéka ALE hypoteční**
- **imerze, imerzní; stejně submerze, submerzní** atd.
- **kóma, kómatu ALE komatózní**
- **konkrétní, konkrétně, konkrétno, konkrétnost ALE konkretizace, konkretizační, konkretizovat**
- **kritérium ALE kritériální**
- **kurziva, kurzívka, kurzivní, kurzivový**
- **médium, média, mediový ALE mediální, mediální, medializovat**
- **mj.** (mimo jiné)
- **minus, minusový**
- **parkerizace, parkerizovat**
- **pí** (paní; uplatňuje se pravidlo, že jestliže se slovo krátí tak, že zůstává jeho začátek a konec, tečka za zkratkou se zpravidla nedělá, zejména končí-li zkratka samohláskou; podobně též např. **fa** = firma, faktura)
- **rádio → rádiový** (a všechna odvozená slova)
- **rádio → radioamatér, radiolokace, radiolokátor, radionavigace, radiomaják, radiotechnický, radiotelekomunikace** (a všechna složená slova)
- **radium → radiový, radioaktivita, radioaktivní, radioizotop** atd.

- **série, sériový, sériově, sériovost ALE seriál**
- **schéma ALE schematický, schematicky, schematizace, schematizační, schematizovat, schematismus, schematik, schematičnost**
- **s. r. o.** (společnost s ručením omezeným), **spol. s r. o.** (za s není tečka, protože jde o nezkrácené slovo – předložku; mezery jsou mezi všemi součástmi zkratky), **společnost s r. o.**
- **stadium, stadia, stadiální, stadiálně, stadiálnost**
- **téma ALE tematický, tematicky, tematika, tematičnost, tematizace, tematizační, tematizovat**
- **tj.** (to je)
- **takzvaný, tak zvaný;** zkratka **tzv.**
- **t. r.** (tohoto roku)
- **uvozovky**
- **viceprezident, vicepremiér, viceguvernér, vicekancléř, vicekonzul, viceadmirál, vicekrál, vicemistr** atd.
- **výjimka, výjimečný**
- **v. r.** (vlastní rukou)
- **v z.** (v zastoupení)

MPN 1/SPEJ 1